

DE PIJPENMARKT TE AMSTERDAM

door F. Tymstra

De Nieuwe Zijds Voorburgwal, lopende vanaf het Spui, langs de achterkant van het Paleis op de Dam richting Centraal Station, was eertijds een gracht waar, langs de oevers van het water, markten gehouden werden. Vandaar dat in de volksmond bepaalde gedeelten een aparte naam verwierven. Zo was er de Deventer Houtmarkt en de Bloenmarkt (beide bij de Wijdesteeg) de Boommarkt (bij de Rosemarijnsteeg) en de Melkmarkt (bij de Dam). Later werd op de plaats van de Melkmarkt de Pijpenmarkt gehouden. Dat was het stukje gracht tussen de Paleisstraat en de Wijdesteeg, tegenover de Boommarkt. Hoewel deze markten al lange tijd verdwenen zijn blijft toch de herinnering bewaard door de nog steeds gehouden postzegelmarkt. Op woensdagmiddag en zaterdagmiddag worden in de openlucht postzegels verhandeld op de plaats waar eens de Boommarkt en de Bloenmarkt waren. De pijpenmarkt bestond al in de 17de eeuw. Hier was het centrum van de pijpenhandel gevestigd. De meestal Goudse pijpen werden daar gelost om verder verhandeld te worden. 's Maandags kwamen lieden van buiten om met hun kramen markt te houden. Een in de archieven teruggevonden pijpenverkoper uit de Goudse Veer heette Hermanus Blom. Op de pijpenmarkt zelf woonden Jan Isaek van Zwol en Amietie Braems, weduwe van Meyndert. Zij had een grote klandizie, speciaal bij de gewone man, want voor Kerstmis 1710 had zij, met het oog op de komende feestdagen, van Willem Dircx, beurtschipper op Gouda, nog 14 tonnen pijpen ontvangen.

Behalve de kleinhandel in pijpen deden ook de groothandelaren hun zaken. Want aan de Pijpenmarkt waren ook de aanlegsteigers van de schepen, die hun lading, afkomstig van de vele fabrieken in en buiten de stad, ineens doorverkochten aan de groothandelaren voor de export. De tabakspijpen werden verder getransporteerd naar Denemarken, Duitsland, Zweden en Italië. In die tijd bloeide de pijpenhandel en betekende een goede bron van inkomsten voor de pijpenfabrieken en Amsterdam.

De stereokaart laat ons een stukje zien van de Nieuwe Zijds Voorburgwal van vóór 1884. Want in dat jaar werd de gracht gedempt. De foto is genomen vanaf het Spui, kijkend in de richting van het Paleis op de Dam. De gracht is de uitmonding geweest van een oud riviertje, de Boerenwetering. Dit kan men nog zien aan het bochtig verloop van de tegenwoordige staat. Op de achtergrond is de zijkant van het Paleis met de toren

17 HOLLANDE. - Amsterdam. (Pijpenmarkt) - I.L.

Stereokaart van de Amsterdamse pijpenmarkt (omstreeks 1908).

Huidige situatie van de Nieuwe Zijds Voorburgwal.

te zien, hier is de Paleisstraat. De grachtenhuizen, het dichtst bij het Paleis gesitueerd, hebben aan de voormalige Pijpenmarkt gestaan.

Bronnen: J.H.Kruizinge en J.A.Banning- Amsterdam van A tot Z, Amsterdam 1966

F.G.M.Douwes - Oude toebackspijpjes in Amsterdam, uitgegeven in "Ons Amsterdam" 16e jrg. nr.12, 1964 blz.363-367

LUSTRUMBOEK

Over ruim één jaar viert de P.K.N. zijn tweede lustrum. Ter gelegenheid van dit heugelijke feit is de redactie van plan een monografie uit te geven, waarin een inventarisatie zal worden gegeven over typologie en determinatie van de Nederlandse kleipijp.

Het boek beoogt een samenvatting te geven van de produkten uit de belangrijkste pijpenmakerscentra. De vele afbeeldingen en ondersteunende beschrijvingen zullen voor de collectioneur en (amateur)archeoloog een steun betekenen bij de determinatie en datering van pijpekoppen. Mede gezien de omvang zal hoofdzakelijk de produktie in de 17de en 18de eeuw aan bod komen. Vele deskundigen hebben reeds hun medewerking aan deze uitgave toegezegd.

In overzichtelijke hoofdstukken zullen de typologisch- en anderszins herkenbare pijpen beschreven worden uit de volgende plaatsen: Alphen aan den Rijn, Amsterdam, Deventer, Enkhuizen, Gorinchem, Gouda, Groningen, Hoorn, Leeuwarden, Leiden Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Schiedam, Schoonhoven, Utrecht en Zwolle. Tevens zal een uitgebreide literatuurlijst worden opgenomen.

Om het boek zo volledig en actueel mogelijk te maken wordt iedereen, die in het bezit is van bodemvondsten die wijzen op een lokale produktie, verzocht dit te melden bij J. van der Meulen (adres, zie binnenzijde omslag).

ATTENTIE

De tentoonstelling 'Vier eeuwen roken', die tot 28 september in het Volkskundemuseum te Antwerpen zou zijn geopend is wegens interne verbouwingen voortijdig gesloten. Te zijner tijd zal de expositie opnieuw doorgang vinden.